

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Summer 2023, Vol.4, No.2, Serial Number 14, pp 130-143

doi 10.22077/vssd.2023.6090.1170

The Role of Social Capital in the Functions of Rural Production Cooperatives: A Case Study of Negin-e-Sabz in Choram Township

Malihe Falaki^{1*}, MohammadReza Bakhshi², Sara Shojaat Sogh³

1. Assistant Professors of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, University of Birjand, Birjand, Iran.

2. Assistant Professors of Agricultural Economucs, Faculty of Agriculture, University of Birjand, Birjand, Iran.

3. Graduated student of rural development, Faculty of Agriculture, University of Birjand, Birjand, Iran.

*Corresponding author, Email: falaki@birjand.ac.ir

Keywords:

Social awareness, Social Trust, Production cooperative, Choram county, social participation.

Abstract

Rural production cooperatives play a crucial role in the revitalization of benefits derived from the agricultural sector, fostering community participation, reducing investment risks, and lowering government expenditures. This pivotal role necessitates an understanding of the various forms of capital at play within these cooperatives. Given that production cooperatives serve as spaces infused with values of unity, trust, and collaboration, the significance of social capital cannot be overstated. This research aims to investigate the role of social capital in the functions of rural production cooperatives, specifically focusing on the case of Negin-e-Sabz in Choram Township. The study population consisted of 650 members of the Negin-e-Sabz rural production cooperative, and a sample of 242 individuals was selected based on proportional random sampling utilizing Morgan's table. The questionnaire's validity was established through expert panel assessment, while its reliability, with a Cronbach's alpha coefficient of 0.81, was confirmed. Stepwise regression analysis results demonstrate that the variables of participation, awareness, and social trust collectively account for 40.2 percent of the functions of rural production cooperatives. Consequently, it is recommended that to enhance the performance of rural production cooperatives, particular attention be directed toward bolstering the components of social capital.

Received:

05/Feb/2023

Revised:

18/Apr/2023

Accepted:

11/Aug/2023

How to cite this article:

Falaki, M., Bakhshi, M.R., & Shojaat Sogh, S. (2023) the role of social capital in the functions of rural production cooperative of Negin-e-Sabz in Choram township. *Village and Space Sustainable Development*, 4(2), 130- 143. [10.22077/vssd.2023.6090.1170](https://doi.org/10.22077/vssd.2023.6090.1170)

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره چهارم، شماره دوم، پیاپی چهاردهم، تابستان ۱۴۰۲، صفحات ۱۳۰-۱۴۳

10.22077/vssd.2023.6090.1170

نقش سرمایه اجتماعی در کارکردهای تعاونی تولید روستایی نگین سبز شهرستان چرام

ملیحه فلکی^{۱*}، محمدرضا بخشی^۲، سارا شجاعت سوق^۳

۱. استادیار ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

۲. استادیار اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

۳. دانش آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

* نویسنده مسئول، ایمیل: falaki@birjand.ac.ir

چکیده:

تعاونی‌های تولید روستایی نقش موثری در بازتولید منافع حاصل از بخش کشاورزی، توسعه مشارکت مردمی، پایین آمدن ریسک سرمایه گذاری و کاهش هزینه‌های دولتی دارد. ایفای چنین نقشی مستلزم توجه به انواع سرمایه‌های موجود در تعاونی‌ها است. از آنجایی که تعاونی‌های تولید، مکان‌هایی هستند که باید سرشار از روحیه همدلی، یگانگی، اعتماد و مشارکت باشد، توجه به سرمایه اجتماعی در آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این تحقیق، با هدف بررسی نقش سرمایه اجتماعی در کارکردهای تعاونی تولید روستایی نگین سبز شهرستان چرام انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق ۶۵۰ نفر از اعضای تعاونی تولید روستایی نگین سبز شهرستان چرام بوده که ۳۴۲ نفر آنها بر اساس جدول مورگان و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شد. روایی پرسشنامه از طریق پانل متخصصان و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ که مقدار آن ۰/۸۱ بود، مورد تأیید قرار گرفت. یافته‌های حاصل از تحلیل رگرسیون به روش گام به گام نشان داد که متغیرهای مشارکت، آگاهی و اعتماد اجتماعی در مجموع ۴۰/۲ درصد از کارکردهای تعاونی تولید را تبیین می‌نماید. بنابراین پیشنهاد می‌شود به منظور ارتقای عملکرد تعاونی تولید روستایی نگین سبز زمینه‌های بهبود و ارتقاء مولفه‌های سرمایه اجتماعی در این تعاونی تولید روستایی فراهم گردد.

واژگان کلیدی:

آگاهی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، تعاونی تولید روستایی، مشارکت اجتماعی، شهرستان چرام.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۱۱/۱۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۱/۲۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۵/۲۰

۱- مقدمه

مطابق اصل ۴۴ قانون اساسی، اقتصاد کشور از سه بخش دولتی، خصوصی و تعاونی تشکیل شده است. در سال‌های اخیر، با توجه به اهمیت مشارکت مردم در اقتصاد و واگذاری اقتصاد به مردم در جهت افزایش بهره‌وری، کاهش حجم بخش دولتی همواره مورد تأکید بوده است. به رغم این تأکیدات، در برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، بخش تعاون مورد توجه جدی نبوده و عمدتاً به همین دلیل این بخش نتوانسته به جایگاه و اهداف مورد انتظار در قانون اساسی دست یابد (انوری و محمودی، ۱۳۹۷، ۵۲). تعاونی به عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد سرمایه‌ساز، جایگاه تعیین‌کننده‌ای در توسعه ملی کشور دارد. اقتصاد تعاونی، سود سرمایه را به عنوان یک عامل اقتصادی غیر فعالانه حذف کرده، کاهش داده و یا متعادل می‌سازد و بدین ترتیب برای تولید کننده، مصرف کننده و نهایتاً تمامی افراد جامعه، مطابق با ارزش واقعی پول و کالا، ارائه و دریافت خدمات می‌نماید. در واقع، تعاونی‌ها نهادینه سازی مشارکت جمعی و گروهی محسوب می‌شوند و شکل‌گیری آن‌ها نشانه‌ای از ارتقای سطح مشارکت و تشکیل شبکه بر مبنای اتحاد راهبردی است. بخش تعاون با رویکرد اقتصادی - اجتماعی، تنها بخش اقتصادی است که با بهره‌گیری از همیاری، تقویت روح تفکر و مشارکت اجتماعی، ابزاری مناسب در برقراری عدالت اجتماعی و توسعه همه جانبه محسوب می‌شود (فیض آبادی، ۱۳۸۵، ۳۷). از این رو می‌بایست تعاونی‌ها همانند سایر بخش‌ها در بخش کشاورزی و در مناطق روستایی نیز ایجاد شوند. تعاونی تولید روستایی نوعی نظام بهره‌برداری مبتنی بر تعاون است که در آن بهره‌برداران با کشت یکپارچه و با حفظ مالکیت فردی به تولید و زراعت جمعی می‌پردازند (ازکیا، ۱۳۸۷، ۱۰). این نظام در اوایل دهه ۱۳۵۰، پس از اصلاحات ارضی در ایران با هدف افزایش تولید، یکپارچه سازی اراضی کشاورزی، انجام خدمات زیربنایی و استفاده بهینه از نهاده‌های کشاورزی در دسترس، شکل گرفت (عبدالمهی، ۱۳۷۷، ۳۲). تعاونی‌های تولید روستایی، یکی از نهادهای کارآمد در مناطق روستایی می‌باشند که علاوه بر فراهم نمودن امکانات تولید، سازماندهی و عرضه خدمات مورد نیاز کشاورزان خرده پا و روستاییان و نیز تأمین نیازمندیهای معیشتی و حرفه‌ای آنان، تنظیم بازار و پشتیبانی از تولید کنندگان، بهبود سطح درآمد و ایجاد اشتغال در روستاها در سطح خرد را بر عهده داشته و در سطح کلان نیز تلاش دارند در مسیر ترویج و تحکیم روحیه مشارکت، همکاری و تعاون عمومی و تحقق عدالت اجتماعی گام بردارند (دعایی، ۱۳۸۰، ۱۳). ایجاد چنین تشکلهایی در جهان امروز یکی از ضرورت‌های تجاری شدن می‌باشد تا در اقتصاد جهانی با مدیریت انعطاف پذیر و همگرا بتوان در بازار رقابتی، محصول مناسبی را با قیمت مناسب عرضه نمود (انصاری، ۱۳۸۰، ۸). بنابراین، یکی از راهبردهای کشورهای مختلف اعم از توسعه یافته و توسعه نیافته برای افزایش تولید و تأمین غذای بشر و چیرگی بر نارسایی‌های کشاورزی و توسعه مناطق روستایی، تعاونی کردن نظام تولید کشاورزی در زمینه‌های مختلف است. تعاونی به عنوان نوعی نظام بهره‌برداری، از جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشاورزی کشورهای آسیایی و اروپایی برخوردارند. وجود اطلاعات ناقص، ناهمگون بودن بازارها، ضعف در زیرساخت‌های اقتصادی و ارتباطی، چالش در نظام‌های قانونی، ناسازگاری میان نظام‌های مرسوم بهره‌برداری و قانونی حق مالکیت، شیوهای نامناسب و ناکارآمد را در فعالیت‌های کشاورزی این کشورها شکل داده است (باصری و همکاران، ۱۳۸۹). تجارب کشورها در زمینه تعاونی‌های تولید نشان می‌دهد که از طریق این تعاونی‌ها مجموعه‌ای از تحولات ساختاری مثبت در راستای حفظ و تداوم فعالیت‌های کشاورزی صورت گرفته است (Novkovic, 2008, 2169). در چین، نقش تعاونی‌ها در کنترل کمی و کیفی تولید محصولات غذایی و افزایش درآمد کشاورزان و نیز افزایش توان رقابتی آنها در بازار چشمگیر بوده است (Meizhang, 2010, 447). همچنین تعاونی‌های تولید کشاورزی در ترکیه (Zhen and Routry, 2005, 38). تعاونی‌های بازاریابی محصولات کشاورزی در نیوزیلند (Beverland, 2007, 480). زمینه مناسب برای تحول ساختاری و توسعه کشاورزی در سطح محلی، منطقه‌ای و ملی فراهم کرده‌اند. در کشورهای توسعه

یافته مانند آمریکا، تعاونی‌ها نقش مهمی در توسعه کشاورزی از طریق سامان‌دهی به سرمایه‌های کوچک کشاورزان خرده‌پا، استفاده بهینه از منابع محدود آن‌ها و افزایش درآمد داشته‌اند. تعاونی‌های تولید روستایی برای ایفای نقش مهم و تاثیرگذار خود بایستی از کلیه سرمایه‌های موجود خویش استفاده نمایند. نتایج تحقیقات متعددی در مورد نقش سرمایه‌های اقتصادی و انسانی بر ارتقای بهره‌وری نشان می‌دهد که این سرمایه‌ها نمی‌توانند کل رشد ایجاد شده را توضیح دهند. برخی اقتصاددانان این رشد را به سرمایه اجتماعی نسبت داده‌اند و بدین ترتیب مباحث سرمایه اجتماعی وارد این حوزه شده است (رحمانی و کاووسی، ۱۳۸۷، ۳۹). سرمایه اجتماعی به معنای مجموعه‌ای از روابط، هنجارها و اعتماد میان افراد است که به شکل دهی همکاری‌های سودمند، تلاش برای منافع مشترک و هم‌افزایی جمعی منجر می‌شود (Jha and Chen, 2015, 615). تعاونی‌های تولید روستایی سازمان‌ها و نهادهای مردمی هستند و ضمن برخورداری از ویژگی‌های واحدهای اقتصادی دارای ارزش‌های اجتماعی هم می‌باشند، لذا در این مقاله به بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر کارکردهای تعاونی‌های تولید پرداخته شده است.

۲- بنیان نظریه‌ای

تشکیل تعاونی‌های تولید در ایران نتیجه زمینه‌هایی است که اصلاحات ارضی ایجاد کرد. پس از اصلاحات ارضی سازمان‌های سنتی تولید جمعی (صحرا، بنه و حراثه) از بین رفت و شرایط جدید ناشی از تحولات روستا، منجر به شکل‌گیری شیوه‌های نوین در سازمان‌دهی تولید از جمله تشکیل تعاونی‌های تولید شد. شرکت‌های تعاونی تولید روستایی با هدف ایجاد زمینه‌های توسعه کشاورزی و به منظور استفاده بهینه از منابع آب و خاک تأسیس گردیدند (اسلامی، ۱۳۸۵) و تا سال ۱۳۵۷ حدود ۳۹ شرکت تعاونی تولید در کشور تشکیل شد. در نیمه اول دهه بعد از انقلاب، توسعه تعاونی‌های تولید روستایی متوقف شد، اما پس از چند سال دولت متوجه شد که بسیاری از کشاورزان خرده‌پا که بخش عمده‌ای از کشاورزان را تشکیل می‌دهند به علت کوچکی زمین‌های زراعی خود، قادر به تولید مناسب و افزایش تولید نیستند و به همین منظور دولت مجدداً خط مشی توسعه تعاونی‌های تولید روستایی را مورد توجه قرارداد (لهسایی زاده، ۱۳۸۷، ۷۳). در همین راستا در ماده ۱۰۹ برنامه سوم توسعه و ماده ۱۰۲ برنامه چهارم توسعه به ایجاد تحول کیفی در ساختار کشاورزی سنتی به کشاورزی نوین و حمایت از ایجاد تعاونی‌های تولید روستایی تأکید شد. این حمایت‌ها باعث توسعه آن‌ها گردید. به طوری که در حال حاضر در مجموع ۱۲۵۴ تعاونی تولید روستایی در کشور ایجاد شده است (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۹۱).

در ماده یک قانون مذکور آمده است: به منظور یکپارچه کردن قطعات اراضی مزروعی زارعین داوطلب عضو شرکت‌های تعاونی روستایی در هر یک از دهات حوزه عمل آن شرکت‌ها، در جهت امکان حداکثر بهره‌برداری از منابع آب و خاک کشور از طریق تأسیس شبکه‌های نوین آبیاری و تسطیح اراضی مزروعی و احداث راه‌های ارتباطی بین دهات و آشنا ساختن اعضاء شرکت‌های تعاونی مزبور با اصول و شیوه‌های کاشت، داشت و برداشت و استفاده صحیح از وسایل و ماشین آلات کشاورزی متناسب با شرایط محلی با رعایت نظام تعاون و احیای اراضی بایر و موات در منطقه عمل شرکت‌های مزبور یا مجاور آن و همچنین فراهم نمودن امکانات و تسهیلات بیشتری برای توسعه و بهبود و ایجاد صنایع دستی و تبدیل فرآورده‌های زراعی و دامی و گسترش فعالیت‌های مفید غیرکشاورزی در حوزه عمل این شرکت‌ها و بالنتیجه فراهم شدن موجبات افزایش تولید و درآمد سرانه سکنه روستاها و تأمین رشد مداوم اقتصاد کشور، شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی تشکیل شدند (آگهی و همکاران، ۱۳۸۶، ۸۴).

هدف اصلی تعاونی تولید روستایی کمک به اعضاء برای بالا بردن رفاه اقتصادی آنان است و این منظور را با مشارکت مؤثر در فعالیت‌های تجاری مربوط به فروش محصولات کشاورزی و تهیه تدارکات و خدمات مورد نیاز انجام می‌دهد. از جمله وظایف عمده تعاونی‌های روستایی افزایش درآمد خالص دهقانانی است که احتیاجات آنان از طریق تعاونی مرتفع می‌گردد،

نه سود رساندن به سرمایه‌گذاران که پول خود را در شرکت گذارده‌اند. هدف اصلی تشکیل این شرکت‌ها، اصلاح ساختار نظام بهره برداری و توسعه کشاورزی، استفاده بهینه از عوامل تولید و اجرای برنامه تعاونی نمودن تولید از طریق اقدامات زیربنایی یکپارچه سازی اراضی، کشت تجمیع و یکجا، تأسیس شبکه‌های نوین آبیاری، تسطیح اراضی، احداث راه‌های ارتباطی و ترویج شیوه‌های نوین کاشت، داشت و برداشت و استفاده صحیح از ماشین آلات و ادوات کشاورزی و هم چنین اقدام برای احیاء اراضی بایر و ایجاد تسهیلات لازم جهت ایجاد صنایع تبدیلی در روستاهای تحت پوشش تعاونی‌ها می‌باشد. تعاونی‌های تولید روستایی از طریق راهکارهای زیر دستیابی به این اهداف را امکان پذیر می‌کنند:

تهیه و تدارک نهاده‌های کشاورزی مثل کود و سموم و بذور اصلاح شده

ساختار نظام بهره‌برداری با تجمیع اراضی خرد و پراکنده و ایجاد قطعات یکپارچه و اقتصادی بر اساس الگوی کشت به صورت یکجا

ارتقاء و بهبود روشهای مدیریت مزرعه در زمینه‌های مکانیزاسیون و روش‌های کاشت، داشت و برداشت

هدایت اعضاء به سوی همکاری گروهی و تقویت روحیه تعاون

توسعه مکانیزاسیون کشاورزی از طریق ارائه انواع خدمات ماشینی مورد نیاز اعضاء

افزایش بهره‌وری منابع آب و خاک و نهاده‌ها به لحاظ اعمال مدیریت علمی و تخصصی

توسعه منابع درآمدی اعضاء از طریق ایجاد فعالیتهای جنبی و صنایع تبدیلی مورد نیاز

خرید و فروش محصولات کشاورزی و حذف واسطه‌ها

تسهیل برقراری ارتباط با سازمانهای دولتی و خصوصی از طریق مدیرعامل شرکت و جلوگیری از مراجعات انفرادی اعضاء (پزشکی راد و کیانی مهر ۱۳۸۰، ۳۴۹، هادیزاده بزاز و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۲۲).

کریمی و همکاران (۱۴۰۱) در بررسی نقش سرمایه اجتماعی در موفقیت تعاونی تولیدی زنان شهرستان دنا، شاخص‌هایی مثل سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی را مورد سنجش قرار دادند. بر اساس نتایج به دست آمده، از میان شاخص‌های سرمایه اجتماعی، شاخص اعتماد اجتماعی بیشترین میزان تأثیر را در موفقیت تعاونی تولید زنان شهرستان دنا داشته است.

باصری و همکاران (۱۳۹۸) در بررسی عملکرد تعاونی‌های تولید در ایران به این نتیجه رسیدند که تعاونی‌های تولید در کاهش میزان مهاجرت، افزایش مشارکت در امور تولیدی و اجتماعی، جذب نیروی کار خارج از خانوار و تغییر نگرش از نگاه سنتی به کشاورزی به نگاه تجاری در بین اعضاء و افزایش خودآگاهی اجتماعی، نقش مؤثری داشته‌اند.

موسایی و محمدی فرد (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای با عنوانشناسایی عوامل اجتماعی و محیطی مؤثر در عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد نشان دادند که بین متغیرهای مسئولیت پذیری اجتماعی و همبستگی اجتماعی و مدیریت خاک و بین متغیرهای مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مدیریت آب، مدیریت استفاده از نهاده‌های شیمیایی رابطه‌ی معنیداری با عملکرد تعاونی‌های تولید وجود دارد.

یافته‌های تحقیق گرجی کرسامی و بابایی کارنامی (۱۳۹۶) در بررسی نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت کشاورزان در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی چهاردانگه ساری نشان داد که بین مؤلفه‌های اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و روابط اجتماعی و مشارکت در تعاونی‌های تولیدی رابطه معنی داری وجود دارد و یافته‌های رگرسیون نشان داد که اعتماد اجتماعی دارای بیشترین تأثیر بر مشارکت کشاورزان بود.

در پژوهش حاجی و همکاران (۱۳۹۵) میزان اعتماد بین اعضا در تعاونی و میزان اعتقاد به همکاری و مشارکت بین اعضای تعاونی و میزان رضایت از عملکرد تعاونی مهمترین عوامل مؤثر بر توسعه پایدار تعاونی‌های تولید کشاورزی بودند.

بررسی تأثیر مشارکت اجتماعی جامعه روستایی بر موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی اصفهان نشان داد که رابطه قوی بین متغیر مشارکت و موفقیت تعاونی‌ها وجود دارد و مشارکت اجتماعی، مؤلفه مهمی در موفقیت تعاونی‌های تولید می‌باشد (نکوئی و همکاران، ۱۳۹۵).

یافته‌های پژوهش احمدیان و معینی (۱۳۹۴) در بررسی نقش سرمایه اجتماعی در دهستان بالا ولایت شهرستان کاشمر نشان داد که بین اعتماد اجتماعی و عملکرد تعاونی‌ها رابطه معنی داری وجود دارد.

متغیرهای آگاهی اجتماعی، مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی سه متغیر اصلی در تبیین عملکرد غیر مالی شرکت‌های تعاونی تولید استان خوزستان بودند (علی زاده و عمانی، ۱۳۹۲).

در ارزیابی عوامل اثرگذار در بهبود عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در شهرستان سوادکوه (۱۳۹۶) مشخص شد که شناخت وظایف و اهداف‌های تعاونی، همدلی بین اعضا و ارکان مدیریتی تعاونی روستایی، حمایت‌ها و مساعدت‌های اداره تعاون استان، ارتباط تعاونی روستایی با سازمان‌های مرتبط، اتحادیه‌های قوی تعاونی روستایی در منطقه، مشارکت پذیری بین اعضا و حمایت‌های قانونی دولت، اثر مثبتی بر عملکرد تعاونی‌های روستایی شهرستان سوادکوه دارند.

کوستپلی و همکاران (۲۰۲۰) نقش تعاونی‌های تولید در سرمایه اجتماعی را با استفاده از روش مصاحبه رو در رو و استفاده از تحلیل شبکه‌های اجتماعی بررسی کردند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن بود که تعاونی‌های تولید در بهبود معیشت و افزایش سرمایه اجتماعی کشاورزان نقش به‌سزایی دارند.

فنگ و همکاران^۲ (۲۰۱۶) در بررسی سرمایه اجتماعی در میان اعضای تعاونی‌های بازاریابی غلات با اندازه‌های مختلف به این نتیجه دست یافتند که بر اساس تئوری سرمایه اجتماعی، تعاونی‌های کوچک با عملیات تجاری ساده نسبت به تعاونی‌های بزرگ و پیچیده، سرمایه اجتماعی بیشتری دارند. نزدیکی جغرافیایی و اجتماعی بین اعضا و مدیران، سرمایه اجتماعی را تقویت می‌کند. این پیشنهاد به صورت تجربی با استفاده از داده‌های بررسی‌های اعضا در سه تعاونی عرضه مزرعه و بازاریابی غلات سوئدی که اندازه آنها ۳۶۰۰۰ تا ۱۶۰۰ و ۱۵۰ بودند به دست آمد. یافته‌ها از این دیدگاه حمایت می‌کنند که هر چه تعاونی کوچک‌تر باشد، سرمایه اجتماعی بالاتری دارد که بر حسب مشارکت، اعتماد، رضایت و وفاداری اعضا بیان می‌شود.

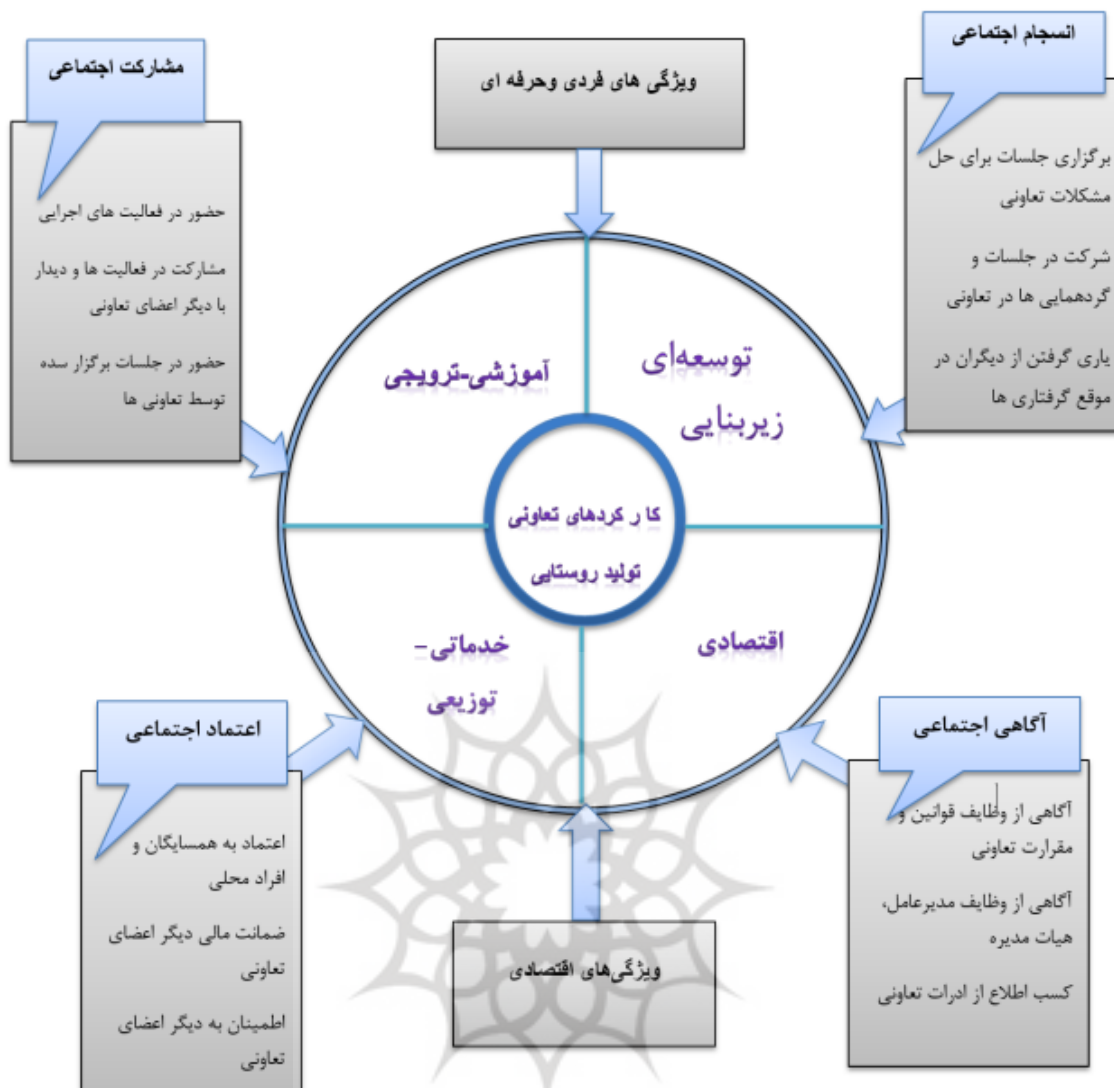
یافته‌های پژوهش لیانگا و همکاران^۳ (۲۰۱۵) نشان داد رابطه مثبتی بین حیطة‌های مختلف سرمایه اجتماعی (خارجی، ارتباطی و شناختی) و عملکرد اقتصادی تعاونی‌های کشاورزان وجود داشت. همچنین بین سرمایه اجتماعی و مشارکت اعضا در آموزش و نشست‌های عمومی رابطه مثبتی وجود داشت.

با توجه به نتایج بررسی پیشینه تحقیق، مدل نظری به صورت شکل زیر ارائه شده است:

^۱ Kustepeli and et.al

^۲ Feng and et. al

^۳ Lianga and et. al

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

روش، تکنیک‌ها و قلمرو

این تحقیق، در تعاونی تولید نگیب سبز شهرستان چرام انجام شده است. شهرستان چرام شامل دو بخش و چهار دهستان (مرکزی، الچین سفلی، سرفاریاب مرکزی و پشته زیلایی) می‌باشد. این شهرستان دو اقلیم سردسیری و گرمسیری که هر دو اقلیم منابع آب سطحی، زیر زمینی و زیر سطحی فراوان و دارای خاک حاصل خیز بسیار مرغوب می‌باشد. همچنین از لحاظ منابع طبیعی دارای استعدادهای بالقوه‌ای است. دارای ۶ رودخانه دائمی و ۴ رودخانه فصلی، ۲ رشته قنات و ۴ چشمه دائمی می‌باشد. پوشش گیاهی شهرستان به ویژه به دلیل وجود دو نوع آب و هوای گرمسیری و سردسیری بسیار، متنوع است. در ناحیه سردسیری، به علت آب فراوان، پوشش گیاهی نسبتاً انبوه جنگلی به وجود آمده است. ولی در قلمرو گرمسیری، پوشش گیاهی اغلب تنک و نیمه انبوه است. ۸۰ درصد از پوشش جنگلی را گونه بلوط و ۲۰ درصد باقیمانده را درختچه‌های بنه، کیکمه، ارس، زالزالک، زبان گنجشک و بادام وحشی تشکیل می‌دهد. بخش عمده فعالیت‌های اقتصادی روستاهای این شهرستان را کشاورزی تشکیل می‌دهد که به دو صورت سنتی و صنعتی انجام می‌گیرد. این شهرستان دارای ۶۰۰۰ هکتار اراضی آبی، ۱۰۵۰۰ هکتار اراضی دیم می‌باشد. اراضی زراعی پراکنده‌اند و دارای محصولاتی از قبیل گندم، جو، عدس (عمدتاً دیمی)، برنج، ذرت، کلزا، پیاز، گوجه فرنگی، خربزه، هندوانه و ... می‌باشند. با توجه به شرایط متنوع آب

و هوایی انواع میوه‌های سردسیری (انگور، گردو، هلو، گیلاس، زردآلو، سیب و ...) و گرمسیری (انار، مرکبات، خرما و ...) وجود دارد که بخشی از آن در استان به مصرف می‌رسد و مابقی به استان‌های هم جوار صادر می‌گردد. این شهرستان دارای ۲۰۰۰ هکتار باغ می‌باشد. تنها تعاونی تولید روستایی شهرستان چرام با نام "نگین سبز" در سال ۱۳۷۰ توسط جهادکشاورزی و سازمان تعاون روستایی و با همت اعضاء به ثبت رسید. این تعاونی، ۶۵۰ عضو دارد. روستاهای تحت پوشش تعاونی تولید روستایی نگین سبز شامل روستاهای، شیخ حسین، بلدان، القچین علیا، القچین سفلی، امیر شهریار، تمبی، کلایه علیا، کلایه سفلی و پیرحاجتی می‌باشند. اراضی کشاورزی تعاونی، ۲۶۰۰ هکتار می‌باشد که از این میزان ۲۳۰۰ هکتار اراضی دیم و ۳۰۰ هکتار اراضی آبی هستند. در ۶۰ هکتار از این اراضی باغات احداث شده است. این تعاونی دارای وسایل کشاورزی نظیر تراکتور، کمباین، گاواهن، پنجه‌غازی، سمپاش می‌باشند منبع تأمین آب، شامل چاه، چشمه، قنات، رودخانه می‌باشد.

تحقیق حاضر از نظر ماهیت، از نوع پژوهش‌های کمی، از لحاظ میزان و درجه کنترل متغیرها، غیرآزمایشی و توصیفی، از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، میدانی است که با استفاده از فن پیمایش انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق کلیه اعضای تعاونی تولید روستایی نگین سبز شهرستان چرام با تعداد ۶۵۰ نفر بودند که با استفاده از جدول مورگان، حجم نمونه ۲۴۲ نفر برآورد گردید و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب مورد مطالعه قرار گرفتند. فرآیند کار در جدول ۱ نشان داده شده است:

جدول ۱. تعداد نمونه مورد مطالعه تعاونی تولید روستایی نگین سبز به تفکیک روستاها

نام روستا	تعداد اعضا	تعداد نمونه
شیخ حسین	۷۷	۲۹
بلدان	۱۰۴	۳۸
القچین علیا	۹۴	۳۵
القچین سفلی	۷۴	۲۸
امیر شهریار	۴۴	۱۶
تمبی	۸۵	۳۲
کلایه سفلی	۴۵	۱۷
کلایه علیا	۸۴	۳۱
پیرحاجتی	۴۳	۱۶
جمع	۶۵۰	۲۴۲

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه بود. پرسشنامه از سه بخش تشکیل گردید: در بخش اول ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان، در بخش دوم؛ وضعیت سرمایه اجتماعی نمونه مورد مطالعه در چهار مؤلفه مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، آگاهی اجتماعی و انسجام اجتماعی در قالب طیف لیکرت پنج درجه‌ای (۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد) اندازه‌گیری شد. به منظور سنجش کارکردهای تعاونی تولید بر اساس بررسی اساسنامه و مرور ادبیات و پیشینه تحقیق صورت گرفته، کارکردهای تعاونی تولید در قالب چهار کارکرد آموزشی - ترویجی، خدماتی - توزیعی، اقتصادی و توسعه‌ای - زیربنایی مورد بررسی قرار گرفتند. برای بررسی روایی صوری ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه طراحی شده در اختیار اساتید راهنما و مشاور و تعدادی از کارشناسان بخش تعاون روستایی سازمان جهاد کشاورزی و تعدادی از اعضای تعاونی تولید

مربوطه قرار گرفت و اصلاحات مورد نیاز، اعمال شد. به منظور بررسی پایایی ابزار پژوهش، پیش آزمون در قالب ۳۰ پرسشنامه در خارج از نمونه مورد مطالعه (تعاونی تولید روستایی دهدشت استان کهگیلویه و بویر احمد) که شرایط مشابهی با جامعه مورد نظر داشت توزیع گردید. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای متغیرهای سرمایه اجتماعی و کارکردهای تعاونی تولید روستایی در جدول ۲ نشان داده شده است که پایایی مناسب ابزار را برای انجام پژوهش نشان می‌دهد.

جدول ۲- ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف پرسشنامه

متغیرهای تحقیق	تعداد گویه‌ها	مقدار ضریب آلفای کرونباخ
مشارکت اجتماعی	۱۱	۰/۷۵
اعتماد اجتماعی	۱۱	۰/۸۷
آگاهی اجتماعی	۱۰	۰/۷۳
انسجام اجتماعی	۱۳	۰/۸۳
کارکرد آموزشی-ترویجی	۱۷	۰/۸۹
کارکرد خدماتی-توزیعی	۱۲	۰/۸۸
کارکرد اقتصادی	۱۷	۰/۸۶
کارکرد توسعه‌ای و زیر بنایی	۱۳	۰/۷۲

به منظور تعیین وضعیت گویه‌های سرمایه اجتماعی در تعاونی تولید، از فرمول تفاوت انحراف معیار از میانگین یا شاخص (ISDM) استفاده شد. بر این اساس، وضعیت هر یک از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و کارکردهای تعاونی تولید نگیین سبز تعیین شدند. روش تقسیم‌بندی طبقات در این فرایند به شرح زیر بوده است:

A= Min<A<Mean-Sd: کاملاً نامطلوب

B= Mean-Sd<B<Mean: نامطلوب

C= Mean<C<Mean+Sd: مطلوب

D= Mean+Sd<D<Max: کاملاً مطلوب

به منظور تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی از نرم افزار SPSS22 استفاده شد. بدین منظور در بخش آمار توصیفی از فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار در بخش آمار استنباطی از رگرسیون چندگانه بهره گرفته شد.

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

نتایج تحقیق نشان داد که بیشتر نمونه مورد مطالعه (۸۷/۶) مرد بودند، در حالی که شمار اندکی از آنها (۱۲/۴٪) را زنان تشکیل دادند. از نظر سن پاسخگویان، مسن‌ترین آنها ۶۵ سال و جوانترین ۲۵ سال سن داشت. میانگین سنی نمونه مورد مطالعه ۴۵ سال بوده است. یافته‌های تحقیق در مورد سطح تحصیلات پاسخگویان نشان داد که بیشترین فراوانی (۳۱/۴٪) مربوط به افراد بی سواد بوده است. نتایج در زمینه سابقه عضویت نشان داد که اکثر افراد ۸۲ نفر، بین ۵-۱۰ سال سابقه عضویت در تعاونی تولید را داشتند. میانگین درآمد سالانه آنها از کشاورزی ۷/۰۱ میلیون تومان و درآمد حاصل از فعالیت‌های غیرکشاورزی ۴/۰۸ تومان بوده است.

وضعیت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی در تحقیق حاضر در چهار بعد مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، آگاهی اجتماعی و انسجام اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. به منظور تعیین وضعیت هر یک از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی از فرمول (ISDM) استفاده گردید در ادامه، وضعیت هر یک از مؤلفه‌های مذکور تشریح شده است: نتایج تحقیق مندرج در جدول ۳ نشان داد که میزان مشارکت اجتماعی ۱۴/۹ درصد نمونه مورد مطالعه کاملاً نامطلوب، ۳۲/۶ درصد نامطلوب، ۳۵/۵ درصد مطلوب و ۱۶/۹ درصد کاملاً مطلوب بود.

جدول ۳- وضعیت نمونه مورد مطالعه بر اساس مؤلفه مشارکت اجتماعی

مشارکت اجتماعی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کاملاً نامطلوب	۳۶	۱۴/۹	۱۴/۹
نامطلوب	۷۹	۳۲/۶	۴۷/۵
مطلوب	۸۶	۳۵/۵	۸۳/۱
کاملاً مطلوب	۴۱	۱۶/۹	۱۰۰
	۲۴۲	۱۰۰	
میانگین = ۲۵/۷۱		انحراف معیار = ۶/۱۹	

یافته‌های تحقیق در جدول ۴ نشان داد که میزان اعتماد اجتماعی ۹/۹ درصد افراد کاملاً نامطلوب، ۴۵/۹ درصد نامطلوب، ۲۶/۹ درصد مطلوب و ۱۷/۴ درصد کاملاً مطلوب بودند. در واقع ۵۵/۸٪ (۱۳۵ نفر) از نمونه مورد مطالعه اعتقاد دارند که وضعیت اعتماد اجتماعی در نمونه مورد مطالعه کاملاً نامطلوب و نامطلوب می‌باشد.

جدول ۴- وضعیت نمونه مورد مطالعه بر اساس مؤلفه اعتماد اجتماعی

اعتماد اجتماعی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کاملاً نامطلوب	۲۴	۹/۹	۹/۹
نامطلوب	۱۱۱	۴۵/۹	۵۵/۸
مطلوب	۶۵	۲۶/۹	۸۲/۶
کاملاً مطلوب	۴۲	۱۷/۴	۱۰۰
	۲۴۲	۱۰۰	
میانگین = ۲۷/۳۳		انحراف معیار = ۷/۴	

جدول ۵ نشان داد که میزان آگاهی اجتماعی ۱۳/۲ درصد افراد کاملاً نامطلوب، ۳۵/۱ درصد نامطلوب، ۳۶/۸ درصد مطلوب و ۱۴/۹ درصد کاملاً مطلوب بودند.

جدول ۵- وضعیت نمونه مورد مطالعه بر اساس مؤلفه آگاهی اجتماعی

آگاهی اجتماعی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کاملاً نامطلوب	۳۲	۱۳/۲	۱۳/۲
نامطلوب	۸۵	۳۵/۱	۴۸/۳
مطلوب	۸۹	۳۶/۸	۸۵/۱
کاملاً مطلوب	۳۶	۱۴/۹	۱۰۰
	۲۴۲	۱۰۰	
میانگین = ۲۲/۷۰		انحراف معیار = ۵/۸۰	

جدول ۶ نشان داد که میزان انسجام اجتماعی ۵ درصد افراد کاملاً نامطلوب، ۴۰/۱ درصد نامطلوب، ۵۱/۲ درصد مطلوب و ۳/۷ درصد کاملاً مطلوب بودند.

جدول ۶- وضعیت نمونه مورد مطالعه بر اساس مؤلفه انسجام اجتماعی

انسجام اجتماعی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کاملاً نامطلوب	۱۲	۵	۵
نامطلوب	۹۷	۴۰/۱	۴۵
مطلوب	۱۲۴	۵۱/۲	۹۶/۳
کاملاً مطلوب	۹	۳/۷	۱۰۰
	۲۴۲	۱۰۰	

میانگین = ۳۷/۳۸ انحراف معیار = ۴/۱۴

تأثیر مولفه‌های سرمایه اجتماعی بر کارکردهای تعاونی تولید نگیں سبز شهرستان چرام

جهت بررسی تأثیر مولفه‌های سرمایه اجتماعی بر کارکردهای تعاونی تولید نگیں سبز شهرستان چرام از مدل رگرسیون گام به گام استفاده شد. نتایج تحقیق مندرج در جدول ۷ نشان داد در گام اول متغیر مشارکت اجتماعی وارد مدل شد در گام دوم متغیر آگاهی اجتماعی و در گام سوم اعتماد اجتماعی وارد مدل شدند. در گام اول ضریب همبستگی چندگانه $R=0/563$ و ضریب تعیین $R^2=0/317$ می‌باشد. لذا با مشاهده مقدار ضریب تعیین می‌توان نتیجه گرفت که مشارکت اجتماعی به تنهایی ۳۱/۷ درصد از کل تغییرات کارکردهای تعاونی تولید را تبیین می‌کند. در گام دوم ضریب همبستگی چندگانه $R=0/615$ و ضریب تعیین $R^2=0/379$ می‌باشد. لذا با مشاهده مقدار ضریب تعیین می‌توان نتیجه گرفت که مشارکت اجتماعی و آگاهی اجتماعی ۳۷/۹ درصد از کل تغییرات کارکردهای تعاونی تولید را تبیین می‌کنند. در گام سوم ضریب همبستگی چندگانه $R=0/634$ و ضریب تعیین $R^2=0/402$ می‌باشد. لذا با مشاهده مقدار ضریب تعیین می‌توان نتیجه گرفت که مولفه‌های مشارکت، آگاهی و اعتماد اجتماعی ۴۰/۲ درصد از کل تغییرات کارکردهای تعاونی تولید را تبیین کردند. در جدول خلاصه محاسبات رگرسیون در گام اول و دوم وسوم مشاهده می‌شود. با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۸ معادله رگرسیون را می‌توان بدین صورت نوشت:

$$Y = 10.654 + 0.487X_1 + 0.389X_2 + 0.270X_3$$

که در آن (Y، کارکردهای تعاونی تولید، X_1 مشارکت اجتماعی، X_2 آگاهی اجتماعی، X_3 اعتماد اجتماعی) بودند. لذا مشاهده می‌شود که در بین متغیرهای مورد مطالعه، سه متغیر مذکور در تبیین تغییرات کارکردهای تعاونی تولید نگیں سبز سهیم بوده‌اند که با توجه به مقدار $(\beta=0/318)$ مشارکت اجتماعی را می‌توان به عنوان مهمترین متغیر اثرگذار بر کارکردهای تعاونی تولید نگیں سبز شهرستان چرام محسوب کرد.

جدول ۷- ضریب رگرسیون و ضریب تعیین مربوط به اثرات مولفه‌های سرمایه اجتماعی بر کارکردهای تعاونی تولید

نگیں سبز

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	
۰/۵۶۳	۰/۳۱۷	گام اول
۰/۶۱۵	۰/۳۷۹	گام دوم
۰/۶۳۴	۰/۴۰۲	گام سوم

جدول ۸- مشخصه‌های مدل نهایی معادله رگرسیونی

متغیرها	ضرایب رگرسیون استاندارد نشده (b)	ضرایب رگرسیون استاندارد شده (β)	آماره آزمون t	Sig
گام اول				
عدد ثابت	۱۷/۱۵۴	-	۷/۹۲	۰/۰۰۰
مشارکت اجتماعی	۰/۸۶۵	۰/۵۶۳	۱۰/۵۶	۰/۰۰۰
گام دوم				
عدد ثابت	۱۱/۷۸۴	-	۵/۰۲	۰/۰۰۰
مشارکت اجتماعی	۰/۶۷۲	۰/۴۳۸	۷/۶۶	۰/۰۰۰
آگاهی اجتماعی	۰/۴۵۴	۰/۲۷۸	۴/۸۵	۰/۰۰۰
گام سوم				
عدد ثابت	۱۰/۶۵۴	-	۴/۵۶	۰/۰۰۰
مشارکت اجتماعی	۰/۴۸۷	۰/۳۱۸	۴/۶۳	۰/۰۰۰
آگاهی اجتماعی	۰/۳۸۹	۰/۲۳۷	۴/۱۱	۰/۰۰۰
اعتماد اجتماعی	۰/۲۷۰	۰/۲۱۰	۳/۰۷	۰/۰۰۲

۵- بحث و فرجام

سرمایه اجتماعی منبعی اجتماعی- ساختاری است که دارایی و سرمایه افراد محسوب می‌شود. این دارایی شیء واحدی نیست بلکه ویژگی‌هایی است که در ساختار اجتماعی وجود دارد و باعث می‌شود افراد با سهولت بیشتری وارد کنش اجتماعی شوند. در صورتی که بپذیریم تنها برخورداری از منابع مالی و نیروی انسانی نتوانسته جوامع را به سوی رشد و توسعه اجتماعی سوق دهد باید رکن سومی نیز برای دستیابی به توسعه قائل شویم و آن سرمایه اجتماعی است. در این تحقیق به بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر کارکردهای تعاونی تولید شهرستان چرام پرداخته شد. بررسی نتایج تحقیق نشان داد که غالب افراد وضعیت مشارکت اجتماعی را در این تعاونی مطلوب بیان کردند. این نتیجه با نتایج باصری و همکاران (۱۳۹۷) و لیانگ و همکاران (۲۰۱۵) مطابقت دارد. برای این منظور پیشنهاد می‌شود که زمینه حضور اعضا در فعالیتهای اجرایی تعاونی، شرایط شرکت اعضا تعاونی در فعالیتهای مرتبط با تعاونی و میزان تبادل اطلاعات و کمک مالی اعضا با یکدیگر فراهم شود. وضعیت اعتماد نشان داد که میزان اعتماد اجتماعی از شرایط نسبتاً مطلوبی برخوردار است. مؤلفه اعتماد یکی از مؤلفه‌های مهم در سرمایه اجتماعی است. این یافته با یافته‌های کریمی و همکاران (۱۴۰۱) و حاجی و همکاران (۱۳۹۵) همخوانی دارد. برای بهبود وضعیت اعتماد پیشنهاد می‌شود که شرایطی برای ایجاد احساس دوستی و صمیمیت با سایر اعضای تعاونی و اعتماد به نهادهای رسمی مانند جهاد کشاورزی، بانک‌ها و اداره تعاون از طریق ایجاد روابط سالم و سازنده بین گروه‌ها فراهم شود.

نتایج تحقیق نشان داد که آگاهی اجتماعی، مؤلفه مهمی در ایجاد سرمایه اجتماعی در تعاونی تولید مذکور می‌باشد که با نتایج تحقیق علی زاده و عمانی (۱۳۹۵) همخوانی دارد. لذا پیشنهاد می‌شود با برگزاری دوره‌های آموزشی و اطلاع رسانی از طریق سازمان تعاون و جهاد کشاورزی دانش و اطلاعات اطلاعات اعضای تعاونی‌ها ارتقاء یابد، از فعالیت‌های موفق دیگر تعاونی‌ها در استان و سایر استان‌ها مطلع شوند، از قوانین و مقررات تعاونی‌ها اطلاع یابند و دانش و اطلاعات آنها در مسائل اقتصادی نظیر وضعیت بازار، قیمت‌ها افزایش یابد.

با توجه به یافته‌های تحقیق، وضعیت انسجام اجتماعی در نمونه مورد نظر از اهمیت ویژه‌ای در کارکرد تعاونی‌های تولیدی، برخوردار است که با نتایج گرجی کرسامی و بابایی کارنامی (۱۳۹۶) مطابقت دارد. برای ارتقاء این مؤلفه لازم است جلساتی برای حل مشکلات تعاونی، توسط اعضا فراهم شود تا بتوانند به نحو صحیحی مشکلات خود را حل نمایند.

نتایج حاصل از رگرسیون نشان داد که در بین متغیرهای مورد مطالعه، سه متغیر مشارکت اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مشارکت اجتماعی در تبیین تغییرات کارکردهای تعاونی تولید نگین سبز سهیم بوده‌اند که با یافته‌های کریمی و همکاران (۱۴۰۱)، نکویی و همکاران (۱۳۹۵) و لیانگ و همکاران (۲۰۱۵) همخوانی دارد. لذا توصیه می‌گردد شرایط برای ارتباط هر

چه بیشتر اعضای تعاونی، در تصمیم گیری و مشارکت در امور تعاونی‌ها بیش از پیش فراهم شود و با ایجاد فضایی مناسب، اعتماد بین مدیران و اعضا بهبود یابد.

۶- منابع

- آگهی، حسین، حمد حیدری، شکرالله، و لشکری، محمود (۱۳۸۶). ارزیابی مشارکتی تعاونی تولید روستایی با استفاده از رهیافت PRA (مطالعه موردی تعاونی تولیدی فرزبان استان لرستان) جهاد، ۲۷۷، ۸۳-۱۲۸.
<https://ensani.ir/file/download/article/20120426094635-2176-1431.pdf>
- احمدیان، محمدعلی، و معینی، علیرضا (۱۳۹۴). نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد تعاونی‌ها (مطالعه موردی دهستان بالا ولایت شهرستان کاشمر). مجله علوم جغرافیایی. شماره ۲۲، ۱-۲۴.
https://geographic.mashhad.iaui.ac.ir/article_528088_5564c56f373947bc0fd6fffb1e5810612.pdf
- سلامی، عبدالحسین (۱۳۸۵). شرح وظایف ارکان شرکت تعاونی تولید روستایی. معاونت ترویج و نظام بهره برداری. نواری، ابراهیم، و محمودی، ادریس (۱۳۹۷). تعیین مزیت‌های رقابتی تعاونی‌های تولیدی برای توسعه بازارهای تعاونی در استان خوزستان. تعاون و کشاورزی. شماره ۲۸، ۷-۵۱.
https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_84477_46d839c0c8bb197d6c290e86e26c1b2e.pdf
- یاصری، بیژن، صادقی، حسین، و خاکسار، غلامرضا (۱۳۸۹). بررسی عملکرد تعاونی‌های تولید در کشاورزی ایران. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، ۱۰(۳)، ۱-۲۴.
<https://ensani.ir/file/download/article/20120413172515-5132-1.pdf>
- بالایی، حمید، موحدی، رضا، و نظری کمرودی، جلال (۱۳۹۶). ارزیابی عوامل اثرگذار در بهبود عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در شهرستان سوادکوه. پژوهش‌های روستایی. شماره ۴(۳۲)، ۵۷۷-۵۹۰.
https://jrur.ut.ac.ir/article_64050_d49982f0dd312593a95104b9b5189158.pdf?lang=en
- پزشکی راد، غلامرضا، و کیانی مهر، حمید (۱۳۸۰). نقش شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در بهبود وضعیت فنی و اقتصادی کشاورزان گندمکار شهرستان سبزوار. مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه. شماره ۳۴، ۳۶۲-۳۴۳.
<https://ensani.ir/file/download/article/20101025162833-54713803401.pdf>
- کریمی، شهین تاج، کرمی، آیت الله، و علی پناهیان، فاطمه (۱۴۰۱). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در موفقیت تعاونی تولیدی زنان شهرستان دنا. تعاون و کشاورزی. شماره ۱۱(۴۴)، ۴۲-۵۵.
https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_166643_56b3263dc807c7ce1e2ab852b4bd092a.pdf
- حاجی، لطیف، چیدری، محمد، و چوپچیان، شهلا (۱۳۹۵). تحلیل ساختاری عوامل مؤثر بر توسعه پایدار تعاونی‌های تولید کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان نقده. پژوهش‌های روستایی. شماره ۱(۱۷)، ۱۹۵-۲۱۶.
https://jrur.ut.ac.ir/article_58392_b33b9dece77bfeddda479fd497ece5b.pdf?lang=en
- رحمانی، محمود، و کاووسی، اسماعیل (۱۳۸۷). اندازه‌گیری و مقایسه سرمایه اجتماعی در بخش‌های دولتی و خصوصی. تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
- علی زاده، مریم، و عمانی، احمدرضا (۱۳۹۲). تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد غیر مالی تعاونی‌های تولید استان خوزستان. تعاون و کشاورزی. شماره ۲(۷)، ۵۵-۷۷.
https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_8824_cf5e232e509d3b2e5926c52f64f37e32.pdf
- عمویگی، علیرضا و حیاتی، داریوش (۱۳۹۳). سازه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی درون‌گروهی (مطالعه موردی: تعاونی‌های طرح مدیریت جامع منابع طبیعی و آبخیزداری استان فارس). علوم و مهندسی آبخیزداری ایران. ۸(۲۴)، ۴۷-۵۶.
- فیض آبادی، هدیه (۱۳۸۵). نقش کارآفرینی، به کارگیری اصول تعاون و ارتباط آن با موفقیت تعاونی‌ها. پروژه تحقیقاتی اداره تعاون خراسان شمالی.
- گرچی کرسامی، علی، و بابایی کارنامی، علی (۱۳۹۶). بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر مشارکت کشاورزان در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی چهاردانگه ساری. تعاون و کشاورزی. شماره ۶(۲۴)، ۱۲۹-۱۵۰.
https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_58537_48e4122ff33b292047374fd09f7c301f.pdf

- محمدزاده چالی، محبوبه، شریف زاده، محمد شریف، عبدالله زاده، غلامحسین، و کوسه غراوی، یازمرداد (۱۳۹۶). بررسی کارکرد اتحادیه تعاونی‌های مرتعداری در استان گلستان. *کشاورزی و تعاون*. ۴(۱۶)، ۷۵-۱۰۱. https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_15596_7ce0df6d41cb56489d10a9e7dfa748c6.pdf
- نکویی نائینی، سید علی، قنبری، یوسف، برقی، حمید، و علی زاده، نادر (۱۳۹۵). بررسی تأثیر مشارکت اجتماعی جامعه روستایی بر موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی مطالعه موردی شهرستان اصفهان. *روستا و توسعه*. ۱۹(۳)، ۱۲۱-۱۳۸. http://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59473_9755f8cf7f9bfee7a663b5d9ae3a8a61.pdf
- هادیزاده بزاز، مریم، شایان، حمید، بوذرجمهری، خدیجه، و نوغانی دخت بهمنی، محسن (۱۳۹۲). سنجش و ارزیابی عوامل مؤثر در بهبود عملکرد تعاونیهای تولید روستایی مورد: استان خراسان رضوی. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*. ۲۰(۴)، ۱۲۰-۱۳۶. <https://ensani.ir/file/download/article/20170211121928-10085-47.pdf>
- Beverland, M. (2007). Can cooperative brand? Exploring the interplay between cooperative structure and sustained brand marketing success. *Food policy*. 32(4), 480- 493. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2006.10.004>
- Feng, L., Friis, A. & Nilsson, J. (2016). Social Capital among Members in Grain Marketing Cooperatives of Different Sizes. *Agribusiness*, 32(1), 113-126. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/agr.21427>
- Jha, A. & Chen, Y. (2015). Audit Fees and Social Capital. *The Accounting Review*, 90(2), 611-639. <https://doi.org/10.2308/accr-50878>
- Kustepeli, Y., Gulcan, Y., Yercan, M., and Yildirim, B. (2023). The role of agricultural development cooperatives in establishing social capital. *The annual regional science*. 70, 681-704. <https://doi.org/10.1007/s00168-019-00965-4>
- Liang, Q., Huang, Z., Lu, H. and Wang, X. (2015). Social Capital, Member Participation, and Cooperative Performance: Evidence from China's Zhejiang. *International Food and Agribusiness Management Review*. 18(1): 49-78. <https://ageconsearch.umn.edu/record/197768>
- XiangyuGuo, M. (2010). Study of function of agricultural cooperative in food safety. *Agriculture and agricultural procedia*. 1,447-482. <https://doi.org/10.1016/j.aaspro.2010.09.060>
- Novkovic, S. (2008). Defining the cooperative difference. *The journal of socio economic*, 37(6), 2168-2177. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2008.02.009>
- Zhen, L. & Routry, J. (2005). Operational indicator for measuring agricultural sustainability in developing countries. *Environmental management*, 32(1), 34-46. <https://doi.org/10.1007/s00267-003-2881-1>